

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศที่พัฒนาแล้วและในประเทศที่กำลังพัฒนา วิธีการดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมที่มีความเอื้ออาทร มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไปเป็นสังคมที่มีแต่ความเร่งรีบ เอาใจเอาเปรียบ แข่งแย้งชิงดีกันเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ทุกคนปรารถนาในชีวิตนั้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาเช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัวและปัญหาความเครียด สาเหตุของความเครียดเกิดขึ้นจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกบุคคลซึ่งสาเหตุภายในบุคคล ได้แก่ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเจ็บป่วยเรื้อรัง ส่วนสาเหตุภายนอกบุคคล ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัว ปัญหาจากการทำงาน เป็นต้น ความเครียดส่งผลทำลายสุขภาพได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ภัยที่มีโอกาสเกิดความเครียดได้มากกว่าภัยอื่น ได้แก่ ภัยผู้ใหญ่หรือภัยทำงาน เพราะเป็นภัยที่มีโอกาสที่จะเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากมาย มีภาระกิจการทำงานที่ยุ่งยากและซับซ้อน มีการเผชิญกับเหตุการณ์ที่ต้องอาศัยความสามารถ ความรับผิดชอบในงานที่คาดการณ์ล่วงหน้าไม่ได้ (ปรเมษ ศิริเมฆ, 2549) จากการศึกษาเกี่ยวกับความเครียดของคนไทย พบว่าประชาชนมีความเครียดที่มีสาเหตุมาจากเรื่องงานร้อยละ 30 (กรมสุขภาพจิต, 2546)

ลักษณะงานของแต่ละอาชีพในสังคมปัจจุบันก่อให้เกิดความเครียดได้ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับบุคคลและลักษณะของงานหรือองค์ประกอบต่างๆ (สินีนากู จิตต์ภักดี, 2538) อาชีพการสอนเป็นอาชีพหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียด โดยผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการสอน คือ อาจารย์ (ณัฐฉนิชย์ สวัสดิ์มงคล, 2547) ซึ่งท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และค่านิยมทางสังคม ทำให้สถานะของอาจารย์ถูกลดความสำคัญลง อาจารย์ถูกมองเป็นเพียงผู้รับจ้างควบคุมนักศึกษาให้เรียน ประกอบกับนโยบายทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงตามนโยบายทางการเมืองและคณะรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศเป็นผลให้อาจารย์ต้องปรับตัวเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ค่าครองชีพสูง รายได้น้อยทำให้อาจารย์ต้องดิ้นรนเพื่อหารายได้เพิ่มเติมเพื่อจุนเจือครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดี บางรายต้องกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ทำให้มีหนี้สินมากมาย บางรายก็ต้องประกอบอาชีพเสริมจนไม่มีเวลาให้กับการทำหน้าที่

อาจารย์ได้อย่างเต็มที่ สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการศึกษาด้วย อีกทั้งสังคมยังคาดหวังว่าอาจารย์จะเป็นผู้ให้ความรู้แก่บุตรหลานของตนในทุกเรื่อง (พาไชย โชติพันธุ์โสภณ, 2548)

นอกจากนี้อาชีพอาจารย์ยังเป็นอาชีพที่ต้องใช้บุคลิกภาพเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกชั้นเรียน (กัลยารัตน์ กระพี้แดง, 2544) อาจารย์ต้องทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมากนับแต่นักเรียน นักศึกษา เพื่อนอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ประเมินภายนอก ผู้ประเมินภายใน ผู้ปกครอง ชุมชน วัด หรือหน่วยงานราชการและส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ความคาดหวังของสังคมไทยกับสภาพสังคมในปัจจุบันรวมทั้งปัญหาต่างๆ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของอาจารย์ ทำให้ต้องต่อสู้กับจิตใจของตนเองที่จะปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี ต่อสู้กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้การปฏิบัติงานได้บรรลุตามความมุ่งหมายของหน่วยงาน เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างราบรื่นมีความสุข สภาพจิตใจของอาจารย์จึงอยู่ในสถานะเหมือนทางแยกสองทาง ด้านหนึ่งคือการทำงานเพื่ออุดมคติ แต่อีกด้านหนึ่งก็ตระหนักว่าการปฏิบัติงานในวิชาชีพนี้อยู่ในสังคมอย่างยากลำบาก อาจารย์จึงรู้สึกสับสนขัดแย้งในบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับ ทำให้ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานจะทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล จิตใจอ่อนล้า หากไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ไขได้ ก็จะทำให้ความพยายามในการสอนลดลง ขาดความเอาใจใส่ดูแลนักศึกษา ความสัมพันธ์กับนักศึกษาในฐานะ อาจารย์กับศิษย์รวมทั้งผู้ร่วมงานน้อยลง จะมีทัศนคติในทางลบต่อการทำงานเป็นผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง (อดิษฐ์ชัย ศิริไปล์, 2546) อีกทั้งยังก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บหลายอย่าง โดยที่แพทย์และและการรักษาด้วยยาไม่อาจรักษาให้หายขาดได้ ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นจากภายใน เช่น ความคิด ความรู้สึก และจากภายนอก เช่น ลักษณะทางกายภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สังคม และสิ่งกระตุ้นต่างๆ ที่มาคุกคาม หรือกระทบขัดขวางต่อการทำงาน เมื่อความเครียดเกิดขึ้น บุคคลก็จะต้องสนองต่อความเครียดด้วยการปรับตัวต่อความเครียดซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวหรือถาวรต่อสิ่งนั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เริ่มจากการเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูมูลกสิกรรมมณฑลพายัพและมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนชื่อสถาบันเรื่อยมา จนในปี พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ และประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ป็นมหาวิทยาลัย ส่งผลให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีบทบาทในด้านการพัฒนาจัดการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาวิชาชีพ การผลิตบัณฑิตให้พร้อมถึงปัญญาและคุณธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เน้นความเป็นเลิศ

ทางภาษาวัฒนธรรมและพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมและวิทยาการ ที่ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (รายงานการประเมินตนเอง, 2550)

จากจุดเปลี่ยนขององค์กรดังกล่าวประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและนโยบายของประเทศ ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีการปรับการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพสามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นอิสระ พัฒนาระบบบริหารจัดการของตนเองให้สอดคล้องกับพันธกิจหรือภารกิจหลัก สามารถสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อแข่งขันสู่ความเป็นสากลได้ตามปณิธานของมหาวิทยาลัย และเป็นการรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์การประเมินของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ จากภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถาบันในระยะเวลาอันสั้นเพื่อรองรับการเตรียมความพร้อมสู่การออกจากการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ นอกจากนี้จำนวนอาจารย์ที่เป็นข้าราชการจะมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ ทำให้มีแนวโน้มของสัดส่วนข้าราชการในมหาวิทยาลัยน้อยลงเมื่อเทียบกับพนักงานมหาวิทยาลัย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบต่อพนักงานในมหาวิทยาลัยที่ต้องเพิ่มความรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งด้าน วิชาการ การบริหาร การบริการชุมชน และอื่นๆ ในการพัฒนาองค์กร (พิงศ์ราชภัฏ, 2551)

ด้วยจุดเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยและในฐานะที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการเห็นว่าการต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ อาจส่งผลให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานได้ไม่ว่าจะเป็นภาระงานสอน การประเมินการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง วัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนกฎระเบียบ ข้อบังคับ สวัสดิการ อัตราค่าตอบแทนของพนักงานมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเครียดในการทำงานเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบ หาแนวทางในการแก้ไขและนำข้อมูลดังกล่าวเสนอเป็นแนวทาง ในการร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับของพนักงานมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คำถามการวิจัย

พนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีภาวะความเครียดอยู่ในระดับใด

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความเครียดในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ โดยศึกษาเฉพาะพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในคณะ ครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการ การจัดการและคณะเทคโนโลยีการเกษตร ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงตุลาคม พ.ศ. 2551 จำนวน 182 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ความเครียดจากการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย หมายถึง ความรู้สึกทางด้านจิตใจ ของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เกิดขึ้นจากการตอบสนองต่อความกดดันจาก สิ่งแวดล้อม ภาระงาน การประเมินการปฏิบัติงาน ซึ่งความเครียดนี้สามารถวัดได้จากอาการต่างๆ ที่ แสดงออกทางร่างกายและจิตใจ ได้แก่ หงุดหงิด โกรธง่าย ขาดความอดทนยับยั้ง ควบคุมอารมณ์ไม่ อยู่ บ่นถึงปัญหาที่มี แสดงอาการเหน็ดเหนื่อย ถอนหายใจ สิ้นเหง้า ท่าทางเคร่งเครียด กระสับกระส่าย เบื่ออาหาร น้ำหนักลด อ่อนเพลีย วิตโดยใช้เครื่องมือประเมินความเครียดของ นายแพทย์สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล

พนักงานมหาวิทยาลัย หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่ข้าราชการ พลเรือน ปฏิบัติงานสายวิชาการ โดยได้รับเงินเดือนจากงบประมาณของมหาวิทยาลัยหรือ งบประมาณแผ่นดิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved